

HANDLEIDING

VERWERKING GEHEIMHOUDERINFORMATIE AANGETROFFEN IN INBESLAGGENOMEN VOORWERPEN EN IN DIGITALE BESTANDEN.

Doel handleiding

Vanuit de opsporing bestaat er grote behoefte aan een eenduidige handleiding¹ waarin stapsgewijs staat omschreven hoe er dient te worden omgegaan met aangetroffen geheimhouderinformatie, met name in onderzoeken waarbij er sprake is van grote hoeveelheden inbeslaggenomen administratie. Deze geheimhouderinformatie kan aangetroffen worden in fysieke vorm (in de papieren administratie) of op gegevensdragers in digitale bestanden.

Met deze handleiding (opgesteld door het FP en na consultatie in het land vastgesteld door de Landelijke Vergadering van Recherche Officieren) wordt in deze behoefte voorzien.

In deze handleiding zijn met name randvoorwaardelijke aspecten opgenomen die betrekking hebben op de uitzonderlijke situatie dat er vermoedelijke geheimhouderinformatie wordt aangetroffen in fysieke documenten en/of digitale bestanden. Zo zijn rollen beschreven en worden geen specifieke functionarissen genoemd. De rol van officier van justitie kan vervuld worden door een zaakofficier van justitie, maar ook door een officier van justitie die niet betrokken is bij het opsporingsonderzoek/de strafzaak. Hoewel het aan de OM-onderdelen zelf is om daar een invulling aan te geven, wordt aanbevolen om de toets van (vermoedelijke) geheimhouderinformatie door een niet bij het opsporingsonderzoek/de strafzaak betrokken officier van justitie te laten verrichten.

Wettelijke bepalingen

Alvorens stapsgewijs de procedure te beschrijven worden hieronder de toepasselijke wettelijke bepalingen, besluiten en aanwijzingen op een rij gezet.

- Van toepassing zijn de artikelen 94 Sv, 96a lid 3 Sv, 98 Sv, 104 lid 2 Sv, 105 Sv, 110 Sv, 125i Sv, 125l Sv, 126aa Sv, 126c en 126d Sv, 218 Sv,
- Aanwijzing inbeslagneming (artikel 94 Sv) (2012A008)
- Instructie vernietiging geïntercepteerde gesprekken met geheimhouders (2011I002)².
- Besluit bewaren en vernietigen niet-gevoegde stukken
(*Besluit van 15 december 1999, houdende regels ter uitvoering van de artikelen 126aa, tweede lid, en 126cc, vierde lid, van het Wetboek van Strafvordering (Besluit bewaren en vernietigen niet-gevoegde stukken)*)

¹ De afdeling wet- en regelgeving van het parket generaal is belast met de coördinatie van de beleidsregels. Sinds juli 2013 zijn er nog drie categorieën beleidsregels, te weten aanwijzingen, richtlijnen voor strafvordering en instructies. Handleidingen veelal inhoudende vakinformatie worden niet langer als beleidsregel aangemerkt. Deze worden bijgehouden door de experts en zijn op JKS onder 'expertise' te vinden. Deze handleiding is ook daar te vinden.

² In de Instructie is onder het kopje "Geheimhouderinformatie in inbeslaggenomen mobiele telecommunicatie apparatuur (SMS berichten)" beschreven hoe om te gaan met mogelijke geheimhouderinformatie in inbeslaggenomen (mobiele) telefoons. De daarin opgeslagen berichten en data kan geheimhouderinformatie bevatten. Voor dergelijke situaties wordt verwezen naar deze Instructie.

Definities

De in deze Handleiding gebruikte definities zijn:

Geheimhouders

Personen als bedoeld in artikel 218 van het Wetboek van Strafvordering : “*zij die uit hoofde van hun stand, hun beroep of hun ambt tot geheimhouding verplicht zijn, doch alleen omtrent hetgeen waarvan de wetenschap aan hen als zodanig is toevertrouwd*”. Het betreft (onder meer) de arts en andere geneeskundige beroepsbeoefenaren zoals apothekers, verpleegkundigen, specialisten, verloskundigen, tandartsen etc., de geestelijke, de advocaat, de notaris, de juridisch medewerker van het Juridisch Loket, de reclasseringsmedewerker (behalve als voorlichter van de rechter), de journalist (ter afscherming van zijn bron).

Afgeleid geheimhouders

Medewerkers van een van de genoemde geheimhouders, zoals de secretaresse van een advocaat, de doktersassistente en de medewerker van een notaris. Maar ook deskundigen die ter ondersteuning door een geheimhouder in zijn taakuitoefening worden ingeschakeld, bijv. een fiscaal adviseur die wordt ingeschakeld door een advocaat.

Geheimhouderinformatie

Tegen de achtergrond van deze handleiding wordt onder geheimhouderinformatie verstaan: Alle informatie, vastgelegd in fysieke documenten en/of in digitale bestanden, afkomstig van of bestemd voor geheimhouders of afgeleid geheimhouders die wordt verstrekt of ontvangen in het kader van de beroepsuitoefening.

Vermoedelijke geheimhouderinformatie

Indien concrete feiten en omstandigheden er op wijzen dat er sprake kan zijn van informatie afkomstig van of bestemd voor een geheimhouder of afgeleid geheimhouder, wordt die informatie in deze handleiding aangeduid als vermoedelijke geheimhouderinformatie

Medewerker geheimhouders

Een opsporingsambtenaar die werkzaamheden verricht in het kader van de verwerking van de geheimhouderinformatie. Deze opsporingsambtenaar maakt geen deel uit van het onderzoeksteam en verricht ook geen opsporingshandelingen binnen het onderzoek.

De Procedure bij aantreffen van geheimhouderinformatie.

1. Aantreffen van fysieke documenten tijdens doorzoeking

1.1

Verwerking van fysieke documenten met vermoedelijke geheimhouderinformatie tijdens doorzoeking woning of (bedrijfs)pand

1. Bij de start van de doorzoeking wordt de betrokkene in de gelegenheid gesteld om concreet aan te geven of er fysieke documenten met geheimhouderinformatie aanwezig zijn. Deze documenten worden aan de hulpofficier van justitie overgedragen. Wordt een fysiek document met vermoedelijke geheimhouderinformatie (gebaseerd op een oppervlakkige beschouwing van het document (briefhoofd, onderwerp, ondertekening e.d.) tijdens de doorzoeking aangetroffen, dan wordt dat document eveneens aan de hulpofficier van justitie overgedragen.
2. De hulpofficier van justitie legt het document/de documenten ter toetsing voor aan de aanwezige rechter-commissaris of officier van justitie. Is de rechter-commissaris of

- officier van justitie op het moment van het aantreffen van het fysieke document met vermoedelijke geheimhouderinformatie niet aanwezig dan bewaart de hulpofficier van justitie het fysieke document in een gesloten enveloppe tot de komst van de rechter-commissaris of officier van justitie.
3. In het geval dat de betreffende geheimhouder bij de doorzoeking aanwezig is, bepaalt deze geheimhouder (m.b.t. zijn eigen documenten) of er sprake is van fysieke documenten met vermoedelijke geheimhouderinformatie. De rechter-commissaris of officier van justitie toetst (oppervlakkig) of dit standpunt aanvaard kan worden.
 4. Als er geoordeeld wordt dat er sprake is van fysieke documenten met geheimhouderinformatie, dan worden deze documenten niet in beslag genomen.
 5. De aangewezen of aangetroffen fysieke documenten, ten aanzien waarvan bij de toetsing door de rechter-commissaris of officier van justitie in redelijkheid twijfel bestaat of deze wel of niet onder het verschoningsrecht vallen of ten aanzien waarvan zich mogelijk een reden³ aandient die kan leiden tot doorbreking van het verschoningsrecht dan wel ten aanzien waarvan door enige oorzaak de geheimhouder niet in staat is geweest een standpunt in te nemen, worden in een verzegelde enveloppe door de rechter-commissaris of officier van justitie meegenomen.
 6. Op een later te bepalen tijdstip kan de geheimhouder per fysiek document met vermoedelijke geheimhouderinformatie een standpunt innemen en zal de rechter-commissaris of officier van justitie daarover een beslissing nemen.
 7. Is sprake van zeer uitzonderlijke omstandigheden zoals beschreven in paragraaf 5.1 van deze handleiding dan bepaalt de rechter-commissaris of een fysiek document in beslag genomen mag worden.
 8. Vindt een spoeddoorzoeking plaats en kan er niet gewacht worden op het optreden van de rechter-commissaris of officier van justitie dan wordt bij het aantreffen van een fysiek document met vermoedelijke geheimhouderinformatie (gebaseerd op een oppervlakkige beschouwing van het document (briefhoofd, onderwerp, ondertekening e.d.) dat document verstrekt aan de hulpofficier van justitie. De hulpofficier bewaart het document in een gesloten enveloppe en draagt die na de doorzoeking over aan de medewerker geheimhouders.

1.2

Verdere verwerking van de tijdens de doorzoeking aangewezen of aangetroffen fysieke documenten met vermoedelijke geheimhouderinformatie door medewerker geheimhouders

Opm: voor de verdere verwerking van de overige fysieke documenten met vermoedelijke geheimhouderinformatie, dus niet aangewezen of aangetroffen tijdens een doorzoeking, wordt verwezen naar paragraaf 3.

1. Na ontvangst van de fysiek documenten met vermoedelijke geheimhouderinformatie toetst de medewerker geheimhouders oppervlakkig of het fysieke document een geheimhouderdocument betreft.
2. In de overige inbeslaggenomen voorwerpen wordt niet actief gezocht naar fysieke documenten met vermoedelijke geheimhouderinformatie.
Indien betrokkene tijdens het verdere verloop van het onderzoek concreet aangeeft dat er sprake is van fysieke documenten met vermoedelijke geheimhouderinformatie en daarbij aangeeft welke documenten het betreft alsmede waar die zich bevinden, zullen deze documenten uit de inbeslaggenomen voorwerpen worden gehaald en ter toetsing aan de medewerker geheimhouder worden overgedragen.”

³ Redenen kunnen zijn: de verschoningsgerechtigde doet mogelijk impliciet of expliciet afstand, er is sprake van mogelijke corpora et instrumenta delicti, of er is sprake van een mogelijk zeer uitzonderlijke omstandigheid

- Indien het opsporingsteam fysieke documenten met vermoedelijke geheimhouderinformatie aantreft, worden deze documenten, zonder verdere kennisneming van de inhoud daarvan, eveneens ter toetsing overgedragen aan de medewerker geheimhouder
3. Is het betreffende fysieke document met vermoedelijke geheimhouderinformatie niet relevant voor het strafrechtelijk onderzoek, dan wordt het teruggegeven aan de beslagene.
 4. Bevat het fysieke document **geen** geheimhouderinformatie dan geeft de medewerker geheimhouders het document aan het onderzoeksteam.
 5. Betreft het een fysiek document met vermoedelijke geheimhouderinformatie of heeft de medewerker geheimhouders twijfels daarover dan legt de medewerker geheimhouders het document binnen 3 werkdagen na ontvangst ter toetsing voor aan de officier van justitie. Daarbij wordt aangegeven op grond van welke titel en op welke manier het onderzoeksteam het fysieke document met vermoedelijke geheimhouderinformatie heeft verkregen. Het document wordt in een gesloten enveloppe aan de officier van justitie verstrekt.
 6. Indien de fysieke documenten verkregen zijn door een door de rechter-commissaris toegepast dwangmiddel dan wel indien de officier van justitie een beslissing van de rechter-commissaris wenselijk acht, dient de officier van justitie de documenten voor te leggen aan de rechter-commissaris.
 7. Indien de fysieke documenten verkregen zijn door een door de officier van justitie of door een opsporingsambtenaar toegepast dwangmiddel dan kan de officier van justitie het volgende beslissen:
 - het fysieke document bevat geheimhouderinformatie en valt onder het verschoningsrecht: de officier van justitie geeft opdracht aan de medewerker geheimhouders om zorg te dragen voor teruggave van het document aan de beslagene. Van de teruggave wordt een proces-verbaal opgemaakt.
 - het fysieke document ter beoordeling voorleggen aan de geheimhouder: als de officier van justitie het document heeft voorgelegd aan de betreffende geheimhouder (al dan niet via de advocaat van de beslagene of de betrokkene) en zich niet wil neerleggen bij diens oordeel dat er sprake is van een fysiek document met geheimhouderinformatie, vraagt de officier van justitie bemiddeling van een vertegenwoordiger van de beroepsorganisatie of dringt aan op een zo spoedig mogelijke indiening van een klaagschrift tegen de inbeslagname of voeging van het document bij de processtukken.
 - het fysieke document bevat geen geheimhouderinformatie en valt daardoor niet onder het verschoningsrecht dan wel er dient zich een reden aan die leidt tot doorbreking van het verschoningsrecht : de officier van justitie geeft aan de medewerker geheimhouders aan dat het document gebruikt mag worden in het onderzoek. De medewerker geheimhouders maakt daar een proces-verbaal van op en geeft het document aan het onderzoeksteam.
 8. Is sprake van zeer uitzonderlijke omstandigheden zoals beschreven in paragraaf 5.1 van deze handleiding dan bepaalt de rechter-commissaris of een document in beslag genomen mag worden.
 9. In het geval dat er sprake is van teruggave van een fysiek document met vermoedelijke geheimhouderinformatie aan de beslagene dan vindt die teruggave plaats onder afgifte van een ontvangstbewijs.

De eventueel gemaakte kopieën van het fysieke document met vermoedelijke geheimhouderinformatie worden vernietigd.

De medewerker geheimhouders controleert in hoeverre het fysieke document eventueel gebruikt is binnen het onderzoek, op welke wijze het eventuele gebruik is vastgelegd en draagt zorg dat de aan het fysieke document met vermoedelijke geheimhouder-

- informatie te liëren documenten (inclusief de eventueel gemaakte kopieën) worden vernietigd. Van zijn bevindingen maakt hij een proces-verbaal op.
10. De medewerker geheimhouders houdt in een overzicht bij welke fysieke documenten met vermoedelijke geheimhouderinformatie zijn teruggegeven, aan wie en wanneer.
 11. De medewerker geheimhouders maakt aan het einde van het onderzoek een proces-verbaal op waarin hij aangeeft welke fysieke documenten met vermoedelijke geheimhouderinformatie aan wie zijn teruggegeven en wanneer dat gebeurd is. Hij vermeldt uitsluitend gegevens die identificatie van het fysieke document mogelijk maken, zonder de inhoud daarvan prijs te geven. Dit proces-verbaal wordt toegevoegd aan de processtukken.
 12. Met de officier van justitie kan worden afgesproken dat hij de medewerker geheimhouders een generieke toestemming geeft om in **zeer duidelijke** gevallen zelfstandig te beslissen fysieke documenten met vermoedelijke geheimhouderinformatie terug te geven aan de beslagene, dan wel aan het onderzoeksteam ter beschikking te stellen, zonder tussenkomst van een officier van justitie. Deze afspraak wordt vastgelegd in het proces-verbaal genoemd onder punt 11.

2. Aantreffen van digitale bestanden tijdens doorzoeking

2.1

Verwerking van digitale bestanden met vermoedelijke geheimhouderinformatie tijdens doorzoeking woning of (bedrijfs)pand

1. Bij de start van de doorzoeking wordt de betrokkene in de gelegenheid gesteld om concreet aan te geven of er digitale bestanden met vermoedelijke geheimhouderinformatie aanwezig zijn. De opsporingsambtenaar digitale opsporing legt vast welke bestanden door de betrokkene zijn aangewezen als zijnde digitale bestanden die geheimhouderinformatie bevatten.
2. Wordt een digitale gegevensdrager met daarop bestanden met vermoedelijke geheimhouderinformatie tijdens de doorzoeking aangetroffen, dan wordt deze door tussenkomst van de hulpofficier van justitie overgedragen aan een met digitale opsporing belaste opsporingsambtenaar.
3. De opsporingsambtenaar digitale opsporing maakt een image of kopie van de digitale gegevensdrager, inclusief de aangewezen/aangetroffen bestanden met vermoedelijke geheimhouderinformatie, dan wel hij maakt een kopie van de voor het onderzoek geselecteerde bestanden, inclusief de aangewezen/aangetroffen bestanden met vermoedelijke geheimhouderinformatie.
4. De (aangewezen/aangetroffen) digitale bestanden met vermoedelijke geheimhouderinformatie worden tijdens de doorzoeking niet getoetst op geheimhouderinformatie. Deze bestanden worden ook niet verwijderd voordat een image of kopie gemaakt wordt.
5. Het maken van een image of kopie vindt plaats op de locatie waar de doorzoeking plaatsvindt. Indien er dringende redenen aanwezig zijn waardoor het maken van een image of kopie op locatie niet mogelijk is, zal de gegevensdrager in beslag genomen moeten worden. Daarbij zullen de geldende voorschriften in acht genomen moeten worden. De digitale gegevensdrager wordt na de doorzoeking meegenomen naar een locatie van de opsporingsdienst onder waarborging dat geen kennis wordt genomen van de inhoud van die gegevensdrager.

2.2

Verdere verwerking van de tijdens de doorzoeking aangewezen of aangetroffen digitale bestanden met vermoedelijke geheimhouderinformatie door de met de digitale opsporing belaste opsporingsambtenaar en de medewerker geheimhouders

Opm: voor de verdere verwerking van de overige digitale bestanden met vermoedelijke geheimhouderinformatie, dus niet aangewezen of aangetroffen tijdens de doorzoeking, wordt verwezen naar paragraaf 3.

1. Indien er tijdens de doorzoeking geen image of kopie van de digitale gegevensdrager dan wel van de voor het onderzoek geselecteerde bestanden is gemaakt, maakt -eventueel na afgifte door de medewerker geheimhouders van de digitale gegevensdrager- de met de digitale opsporing belaste opsporingsambtenaar die image of kopie.

2. Van alle gemaakte images of kopieën worden werkkopieën gemaakt. De werkkopieën worden ter beschikking gesteld aan het onderzoeksteam, **behalve** de onderdelen van de werkkopieën die geheimhouderinformatie bevatten.

De tijdens de doorzoeking aangewezen en aangetroffen digitale bestanden met vermoedelijke geheimhouderinformatie worden ter toetsing ter beschikking gesteld aan de medewerker geheimhouders.

3. Het is aan de opsporingsdienst te bepalen op welke wijze de digitale bestanden die vermoedelijke geheimhouderinformatie bevatten niet zichtbaar en niet bruikbaar voor het onderzoeksteam worden gemaakt.

4. In de werkkopieën wordt niet actief gezocht naar vermoedelijke geheimhouderinformatie.

Indien betrokkene tijdens het verdere verloop van het onderzoek concreet aangeeft dat er sprake is van digitale bestanden met vermoedelijke geheimhouderinformatie en daarbij aangeeft welke bestanden het betreft alsmede waar die zich bevinden, zullen deze bestanden ter toetsing aan de medewerker geheimhouder ter beschikking worden gesteld.

Indien het opsporingsteam digitale bestanden met vermoedelijke geheimhouderinformatie aantreft, worden deze bestanden, zonder verdere kennisneming van de inhoud daarvan, eveneens ter toetsing ter beschikking gesteld aan de medewerker geheimhouder.

5. Als de medewerker geheimhouders van oordeel is dat de digitale bestanden geen geheimhouderinformatie bevatten, zorgt hij dat het onderzoeksteam de beschikking krijgt over die digitale bestanden.

6. Bevatten de digitale bestanden geheimhouderinformatie of heeft de medewerker geheimhouders daarover twijfels dan stelt de medewerker geheimhouders de digitale bestanden ter beschikking aan de officier van justitie.

Daarbij wordt aangegeven op grond van welke titel en op welke manier het onderzoeksteam de digitale bestanden heeft verkregen. Het digitale bestand wordt uitgeprint of op een gegevensdrager geplaatst. Die digitale gegevensdrager of het papieren document wordt in een gesloten enveloppe aan de officier van justitie verstrekt.

7. Indien het digitale bestand is verkregen door een door de rechter-commissaris toegepast dwangmiddel dan wel indien de officier van justitie een beslissing van de rechter-commissaris wenselijk acht, dient de officier van justitie het digitale bestand voor te leggen aan de rechter-commissaris.

8. Indien het digitaal bestand is verkregen door een door de officier van justitie of door een opsporingsambtenaar toegepast dwangmiddel of opsporingsbevoegdheid dan kan de officier van justitie het volgende beslissen:

- het digitale bestand bevat geheimhouderinformatie en valt onder het verschoningsrecht: de officier van justitie geeft opdracht aan de medewerker

geheimhouders om zorg te dragen dat dat digitale bestand niet ter beschikking wordt gesteld aan het onderzoeksteam.

- het digitale bestand ter beoordeling voorleggen aan de geheimhouder: als de officier van justitie het digitale bestand heeft voorgelegd aan de betreffende geheimhouder (al dan niet via een advocaat) en zich niet wil neerleggen bij diens oordeel dat er sprake is van geheimhouderinformatie, vraagt de officier van justitie bemiddeling van een vertegenwoordiger van de beroepsorganisatie of dringt aan op een zo spoedig mogelijke indiening van een klaagschrift tegen het gebruik van of de voeging van het digitale bestand bij de processtukken.
 - het digitale bestand bevat geen geheimhouderinformatie, want het valt niet onder het verschoningsrecht dan wel er dient zich een reden aan die leidt tot doorbreking van het verschoningsrecht: de officier van justitie geeft aan de medewerker geheimhouders aan dat het digitale bestand gebruikt mag worden in het onderzoek. De medewerker geheimhouders maakt daar een proces-verbaal van op en stelt het digitale bestand ter beschikking aan het onderzoeksteam.
9. Is sprake van zeer uitzonderlijke omstandigheden zoals beschreven in paragraaf 5.1 van deze handleiding dan bepaalt de rechter-commissaris of een digitale gegevensdrager en/of een digitaal bestand in beslag genomen en/of vastgelegd mag worden.
 10. De medewerker geheimhouders houdt in een overzicht bij welke digitale bestanden die geheimhouderinformatie bevatten niet aan het onderzoeksteam ter beschikking zijn gesteld zijn.
 11. De medewerker geheimhouders controleert in hoeverre de inhoud van een digitaal bestand met geheimhouderinformatie gebruikt is binnen een onderzoek en draagt zorg ervoor dat de aan dat digitale bestand te liëren stukken, documenten e.d. (inclusief de eventueel gemaakte kopieën) worden vernietigd. Van zijn bevindingen maakt hij een proces-verbaal op.

3. Procedure na verkrijging fysieke documenten en digitale bestanden met vermoedelijke geheimhouderinformatie, anders dan na doorzoeking van woning of (bedrijfs)pand.

3.1

Verwerking fysieke documenten met vermoedelijke geheimhouderinformatie

1. - Na het in beslag nemen van een fysiek document met vermoedelijke geheimhouderinformatie (gebaseerd op een oppervlakkige beschouwing van het document (briefhoofd, onderwerp, ondertekening e.d.), of
 - Na het aantreffen van een fysiek document met vermoedelijke geheimhouderinformatie bij onderzoek aan inbeslaggenomen voorwerpen, of
 - Na ontvangst van een fysiek document met vermoedelijke geheimhouderinformatie verkregen na een vorderingoverlegt de opsporingsambtenaar met de leider onderzoek of er inderdaad sprake is van een fysiek document met vermoedelijke geheimhouderinformatie. Is er sprake van een fysiek document met vermoedelijke geheimhouderinformatie, dan wordt het document in een gesloten envelop aan de medewerker geheimhouder overhandigd.

3.2

Verdere verwerking van fysieke documenten met vermoedelijke geheimhouderinformatie door medewerker geheimhouders

1. Na ontvangst van een fysiek document met vermoedelijke geheimhouderinformatie toetst de medewerker geheimhouders oppervlakkig of het fysieke document geheimhouder-informatie bevat.

2. Is het betreffende fysieke document met vermoedelijke geheimhouderinformatie niet relevant voor het strafrechtelijk onderzoek, dan wordt het teruggegeven aan de beslagene of aan de betrokkene die gevolg heeft gegeven aan een vordering.
3. Bevat het fysieke document **geen** geheimhouderinformatie dan geeft de medewerker geheimhouders het document aan het onderzoeksteam.
4. Betreft het een fysiek document met vermoedelijke geheimhouderinformatie of heeft de medewerker geheimhouders twijfels daarover dan legt de medewerker geheimhouders het document binnen 3 werkdagen na ontvangst ter toetsing voor aan de officier van justitie. Daarbij wordt aangegeven op grond van welke titel en op welke manier het onderzoeksteam het fysieke document met vermoedelijke geheimhouderinformatie heeft verkregen. Het document wordt in een gesloten enveloppe aan de officier van justitie verstrekt.
5. Indien de fysieke documenten verkregen zijn door een door de rechter-commissaris toegepast dwangmiddel dan wel indien de officier van justitie een beslissing van de rechter-commissaris wenselijk acht, dient de officier van justitie de documenten voor te leggen aan de rechter-commissaris.
6. Indien de fysieke documenten verkregen zijn door een door de officier van justitie of door een opsporingsambtenaar toegepast dwangmiddel of opsporingsbevoegdheid dan kan de officier van justitie het volgende beslissen:
 - het fysieke document bevat geheimhouderinformatie en valt onder het verschoningsrecht: de officier van justitie geeft opdracht aan de medewerker geheimhouders om zorg te dragen voor teruggave van het document aan de beslagene of aan de betrokkene die gevolg heeft gegeven aan een vordering. Van de teruggave wordt een proces-verbaal opgemaakt.
 - het fysieke document ter beoordeling voorleggen aan de geheimhouder: als de officier van justitie het document heeft voorgelegd aan de betreffende geheimhouder (al dan niet via de advocaat van de beslagene of de betrokkene) en zich niet wil neerleggen bij diens oordeel dat er sprake is van een fysiek document met geheimhouderinformatie, vraagt de officier van justitie bemiddeling van een vertegenwoordiger van de beroepsorganisatie of dringt aan op een zo spoedig mogelijke indiening van een bezwaarschrift tegen de inbeslagname of voeging van het document bij de processtukken.
 - het fysieke document bevat geen geheimhouderinformatie en valt daardoor niet onder het verschoningsrecht dan wel er dient zich een reden aan die leidt tot doorbreking van het verschoningsrecht : de officier van justitie geeft aan de medewerker geheimhouders aan dat het document gebruikt mag worden in het onderzoek. De medewerker geheimhouders maakt daar een proces-verbaal van op en geeft het document aan het onderzoeksteam.
7. Is sprake van zeer uitzonderlijke omstandigheden zoals beschreven in paragraaf 5.1 van deze handleiding dan bepaalt de rechter-commissaris of een document in beslag genomen mag worden.
8. In het geval dat er sprake is van teruggave van een fysiek document met vermoedelijke geheimhouderinformatie aan de beslagene of aan betrokkene die voldaan heeft aan een vordering dan vindt die teruggave plaats onder afgifte van een ontvangstbewijs. De eventueel gemaakte kopieën van het fysieke document met vermoedelijke geheimhouderinformatie worden vernietigd. De medewerker geheimhouders controleert in hoeverre het fysieke document eventueel gebruikt is binnen het onderzoek, op welke wijze het eventuele gebruik is vastgelegd en draagt zorg dat de aan het fysieke document met vermoedelijke geheimhouderinformatie te liëren documenten (inclusief de eventueel gemaakte kopieën) worden vernietigd. Van zijn bevindingen maakt hij een proces-verbaal op.

9. De medewerker geheimhouders houdt in een overzicht bij welke fysieke documenten met vermoedelijke geheimhouderinformatie zijn teruggegeven, aan wie en wanneer.
10. De medewerker geheimhouders maakt aan het einde van het onderzoek een proces-verbaal op waarin hij aangeeft welke fysieke documenten met vermoedelijke geheimhouderinformatie aan wie zijn teruggegeven en wanneer dat gebeurd is. Hij vermeldt uitsluitend gegevens die identificatie van het fysieke document mogelijk maken, zonder de inhoud daarvan prijs te geven. Dit proces-verbaal wordt toegevoegd aan de processtukken.
11. Met de officier van justitie kan worden afgesproken dat hij de medewerker geheimhouders een generieke toestemming geeft om in **zeer duidelijke** gevallen zelfstandig te beslissen fysieke documenten met vermoedelijke geheimhouderinformatie terug te geven aan de beslagene of aan betrokkene die voldaan heeft aan een vordering, dan wel aan het onderzoeksteam ter beschikking te stellen, zonder tussenkomst van een officier van justitie. Deze afspraak wordt vastgelegd in het proces-verbaal genoemd onder punt 10.

3.3.

Verwerking van digitale bestanden met vermoedelijke geheimhouderinformatie

1. - Na het in beslag nemen van een digitale gegevensdrager met (een) bestand(en) die vermoedelijke geheimhouderinformatie bevat(ten), of
 - Na het aantreffen van een digitaal bestand met vermoedelijke geheimhouderinformatie bij onderzoek aan een inbeslaggenomen digitale gegevensdrager of
 - Na het ontvangen van een digitale gegevensdrager waarop zich gevorderde digitale bestanden bevinden, waarvan het vermoeden bestaat dat deze geheimhouderinformatie bevatten,

overlegt de opsporingsambtenaar met de leider onderzoek of er inderdaad sprake is van een digitaal bestand met vermoedelijke geheimhouderinformatie. Is er sprake van een digitaal bestand met vermoedelijke geheimhouderinformatie, dan wordt de betreffende digitale gegevensdrager -indien mogelijk- in een gesloten enveloppe aan de medewerker geheimhouders overhandigd.

3.4.

Verdere verwerking van digitale bestanden met vermoedelijke geheimhouderinformatie

1. Indien er geen image of kopie van de digitale gegevensdrager dan wel van voor het onderzoek geselecteerde bestanden is gemaakt, maakt -eventueel na afgifte door de medewerker geheimhouders van de digitale gegevensdrager- de met de digitale opsporing belaste opsporingsambtenaar die image of kopie.
2. Van alle gemaakte images of kopieën worden werkkopieën gemaakt. De werkkopieën worden ter beschikking gesteld aan het onderzoeksteam, **behalve** de onderdelen van de werkkopieën die geheimhouderinformatie bevatten.
De digitale bestanden met vermoedelijke geheimhouderinformatie worden ter toetsing ter beschikking gesteld aan de medewerker geheimhouders.
3. Het is aan de opsporingsdienst te bepalen op welke wijze de digitale bestanden die vermoedelijke geheimhouderinformatie bevatten niet zichtbaar en niet bruikbaar voor het onderzoeksteam worden gemaakt.
4. In de werkkopieën wordt niet actief gezocht naar vermoedelijke geheimhouderinformatie.
Indien betrokkene tijdens het verdere verloop van het onderzoek concreet aangeeft dat er sprake is van digitale bestanden met vermoedelijke geheimhouderinformatie en daarbij aangeeft welke bestanden het betreft alsmede waar die zich bevinden, zullen deze bestanden ter toetsing aan de medewerker geheimhouder ter beschikking worden

gesteld.

Indien het opsporingsteam digitale bestanden met vermoedelijke geheimhouderinformatie aantreft, worden deze bestanden, zonder verdere kennisgeving van de inhoud daarvan, eveneens ter toetsing ter beschikking gesteld aan de medewerker geheimhouder.

5. Als de medewerker geheimhouders van oordeel is dat de digitale bestanden geen geheimhouderinformatie bevatten, zorgt hij dat het onderzoeksteam de beschikking krijgt over die digitale bestanden.
6. Bevatten de digitale bestanden geheimhouderinformatie of heeft de medewerker geheimhouders daarover twijfels dan stelt de medewerker geheimhouders de digitale bestanden ter beschikking aan de officier van justitie.
Daarbij wordt aangegeven op grond van welke titel en op welke manier het onderzoeksteam de digitale bestanden heeft verkregen. Het digitale bestand wordt uitgeprint of op een gegevensdrager geplaatst. Die digitale gegevensdrager of het papieren document wordt in een gesloten enveloppe aan de officier van justitie verstrekt.
7. Indien het digitale bestand is verkregen door een door de rechter-commissaris toegepast dwangmiddel dan wel indien de officier van justitie een beslissing van de rechter-commissaris wenselijk acht, dient de officier van justitie het digitale bestand voor te leggen aan de rechter-commissaris.
8. Indien het digitaal bestand is verkregen door een door de officier van justitie of door een opsporingsambtenaar toegepast dwangmiddel of opsporingsbevoegdheid dan kan de officier van justitie het volgende beslissen:
 - het digitale bestand bevat geheimhouderinformatie en valt onder het verschoningsrecht: de officier van justitie geeft opdracht aan de medewerker geheimhouders om zorg te dragen dat dat digitale bestand niet ter beschikking wordt gesteld aan het onderzoeksteam.
 - het digitale bestand ter beoordeling voorleggen aan de geheimhouder: als de officier van justitie het digitale bestand heeft voorgelegd aan de betreffende geheimhouder (al dan niet via een advocaat) en zich niet wil neerleggen bij diens oordeel dat er sprake is van geheimhouderinformatie, vraagt de officier van justitie bemiddeling van een vertegenwoordiger van de beroepsorganisatie of dringt aan op een zo spoedig mogelijke indiening van een klaagschrift tegen het gebruik van of de voeging van het digitale bestand bij de processtukken.
 - het digitale bestand bevat geen geheimhouderinformatie, want het valt niet onder het verschoningsrecht dan wel er dient zich een reden aan die leidt tot doorbreking van het verschoningsrecht: de officier van justitie geeft aan de medewerker geheimhouders aan dat het digitale bestand gebruikt mag worden in het onderzoek. De medewerker geheimhouders maakt daar een proces-verbaal van op en stelt het digitale bestand ter beschikking aan het onderzoeksteam.
9. Is sprake van zeer uitzonderlijke omstandigheden zoals beschreven op paragraaf 5.1 van deze handleiding dan bepaalt de rechter-commissaris of een digitale gegevensdrager en/of een digitaal bestand in beslag genomen en/of vastgelegd mag worden.
10. De medewerker geheimhouders houdt in een overzicht bij welke digitale bestanden die geheimhouderinformatie bevatten niet aan het onderzoeksteam ter beschikking zijn gesteld zijn.
11. De medewerker geheimhouders controleert in hoeverre de inhoud van een digitaal bestand met geheimhouderinformatie gebruikt is binnen een onderzoek en draagt zorg ervoor dat de aan dat digitale bestand te lieren stukken, documenten e.d. (inclusief de eventueel gemaakte kopieën) worden vernietigd. Van zijn bevindingen maakt hij een proces-verbaal op.

4. Toezicht op de procedures

Nadat het onderzoek aan de inbeslaggenomen of anderszins verkregen documenten of digitale bestanden is afgerond, controleert de medewerker geheimhouders of alle documenten of bestanden na (een) daartoe strekkend(e) bevel(en) van de officier van justitie zijn vernietigd of ontoegankelijk zijn gemaakt. Tevens vindt controle plaats op de, naar aanleiding van dat/die bevel(en), opgemaakte processen-verbaal.

De medewerker geheimhouders maakt van deze controle een proces-verbaal op. Dit proces-verbaal wordt in het procesdossier gevoegd. De leider van het opsporingsonderzoek ziet er op toe dat het proces-verbaal wordt opgemaakt en aan het procesdossier wordt toegevoegd.

Indien de strafzaak bij de rechter wordt aangebracht, dient de officier van justitie schriftelijk te verklaren dat het strafdossier is geschoond van geheimhouderinformatie.

Deze verklaring dient in het strafdossier te worden gevoegd. De verklaring ziet op een inspanningsverplichting van de officier van justitie ten aanzien van het aanleveren van een schoon dossier aan de rechter.

5. Enkele bijzonderheden.

5.1

Advocaten

Voor de toepassing van dwangmiddelen en opsporingsbevoegdheden tegen advocaten is het van belang notie te nemen van de daarop betrekking hebbende aanwijzing: Aanwijzing toepassing opsporingsbevoegdheden en dwangmiddelen tegen advocaten(2011A003).

Een aantal passages uit deze aanwijzing is relevant voor deze handleiding, namelijk:

- De deken van de plaatselijke orde van advocaten wordt uitgenodigd om bij de doorzoeking op een advocatenkantoor aanwezig te zijn teneinde te bevorderen dat de regels met betrekking tot het verschoningsrecht van de advocaat in acht worden genomen. Omdat de aanwezigheid van de deken de zorgvuldigheid van de doorzoeking bevordert en eventuele geschillen ter plekke of achteraf kan helpen voorkomen, dient slechts een doorzoeking buiten de aanwezigheid van de deken plaats te vinden indien de situatie zo is dat de komst van de deken niet kan worden afgewacht. Indien mogelijk wordt de deken van tevoren geïnformeerd over het feit dat op de betreffende dag bij een (nader bekend te maken) advocaat in zijn arrondissement gezocht zal worden, teneinde de aanwezigheid van de deken (of diens vervanger) te bevorderen.
- Omdat een doorzoeking op een advocatenkantoor een grote mate van omzichtigheid vergt, is het zaak dat de uitvoerende opsporingsambtenaren vooraf goed worden geïnstrueerd. In dat verband is het belangrijk dat zo precies mogelijk (bijvoorbeeld aan de hand van dossiernummers) wordt aangegeven naar welke voorwerpen wordt gezocht.
- (Vertrouwelijke) documenten of andere gegevensdragers worden niet in beslag genomen indien zij vallen onder het verschoningsrecht van de advocaat.
- De doorzoeking moet zo geschieden dat de geheimhouding gewaarborgd is van gegevens met betrekking tot die cliënten van de advocaat die niets te maken hebben met het onderhavige strafrechtelijk onderzoek.
- In de rechtspraak (HR 20 juni 1988, LJN AD0367, NJ 1989, 213) zijn de eisen geformuleerd verbonden aan het doorzoeking bij een advocaat: *"het zoeken dient gericht te geschieden, dat wil zeggen met mededeling vooraf van een duidelijke en*

concrete omschrijving van de aard van de gezochte bescheiden" en "dat alleen mag worden gezocht op plaatsen ten aanzien waarvan sterke aanwijzingen of vermoedens bestaan dat zich aldaar bescheiden bevinden die voorwerpen van het strafbare feit zijn waarop het onderzoek betrekking heeft dan wel tot het begaan van dit feit hebben gediend of die de advocaat anders dan als advocaat onder zich heeft."

Als er sprake is van zeer uitzonderlijke omstandigheden (daar o.a. onder begrepen de advocaat die verdacht wordt van betrokkenheid bij ernstige strafbare feiten) op grond waarvan het verschoningsrecht dient te wijken voor het belang van de waarheidsvinding kan het verschoningsrecht gerechtvaardigd worden doorbroken. In dat geval is het niet meer aan de advocaat om aan te geven welke stukken voor inbeslagneming in aanmerking komen. Het is de rechter-commissaris die – bij voorkeur in overleg met de deken van de orde van advocaten – bepaalt of bepaalde stukken kunnen dienen om de waarheid aan het licht te brengen

Hoewel niet gemeld in de Aanwijzing geldt deze werkwijze ook voor de digitale bestanden. Bij die bepaling door de rechter-commissaris spelen naast de factor van de corpora et instrumenta delicti (documenten, bescheiden of digitale bestanden die deel uitmaken van één of meer strafbare feiten, dan wel tot het begaan daarvan hebben gediend) de volgende factoren ook een rol:

- De vraag of het gaat om een tegen de verschoningsgerechtigde bestaande verdenking;
- De vraag of de verschoningsgerechtigde impliciet of expliciet afstand heeft gedaan van het verschoningsrecht;
- De aard en zwaarte van de delicten;
- De aard en de omvang van de gegevens;
- De vraag in hoeverre de relevante gegevens op andere –minder ingrijpende- wijze kunnen worden verkregen.

Het vorenstaande is zoveel mogelijk analoog van toepassing op andere verschoningsgerechtigden, zoals de notaris, de arts, etc.

5.2

Notarissen

Indien er een doorzoeking moet plaatsvinden in het kantoor van de notaris wordt de voorzitter van de Ring van Notarissen uitgenodigd om bij de doorzoeking in een notariskantoor aanwezig te zijn. De aanwezigheid van de Ringvoorzitter bevordert de zorgvuldigheid van de doorzoeking en kan eventuele geschillen ter plaatse of achteraf voorkomen.

5.2.1 Geheimhoudingsplicht

De notaris is op grond van artikel 22 Wet op het notarisambt (Wna) verplicht tot geheimhouding ten aanzien van al hetgeen waarvan hij uit hoofde van zijn werkzaamheid als zodanig kennis neemt. Deze geheimhoudingsplicht strekt zich volgens de Hoge Raad ook uit tot de derdengeldenrekening van de notaris (HR 18 december 1998, NJ 2000, 341). Dezelfde geheimhoudingsplicht geldt voor de personen die onder zijn verantwoordelijkheid werkzaam zijn. In het Wetboek van Strafvordering is aan de notaris op grond van zijn geheimhoudingsplicht een verschoningsrecht toegekend in het geval de notaris als getuige wordt gehoord (artikel 218 Sv). Dit verschoningsrecht werkt door in de toepassing van andere dwangmiddelen en opsporingsbevoegdheden. Zo is de notaris niet verplicht aan een bevel uitlevering te voldoen, voor zover de uitlevering in strijd is met zijn

geheimhoudingsplicht (artikel 96a lid 3 onder b Sv). Hetzelfde geldt voor het vorderen van gegevens (bijvoorbeeld artikel 126nd lid 2 Sv). Ook in de bepalingen voor doorzoeking wordt rekening gehouden met de bijzondere positie van de notaris op grond van zijn geheimhoudingsplicht (bijvoorbeeld artikel 98 lid 2 Sv)⁴.

5.2.2 Uitzonderingen op de geheimhoudingsplicht en het verschoningsrecht

In de Aanwijzing vorderen gegevens derdengeldenrekening notaris (2013A005) zijn uitzonderingen geformuleerd op de geheimhoudingsplicht en daarmee op het verschoningsrecht van de notaris, een in de wet en een in de jurisprudentie.

De wettelijke uitzondering is neergelegd in artikel 25 lid 9 Wna. Deze bepaling verplicht de notaris, in uitzondering op de geheimhoudingsplicht van artikel 22 Wna, de gegevens met betrekking tot de bijzondere rekening (de derdengeldenrekening) te verstrekken aan de opsporingsambtenaar, de officier van justitie of de rechter-commissaris die deze vordert uit hoofde van de uitoefening van een bevoegdheid op grond van het Wetboek van Strafvordering.

Daarnaast is in de jurisprudentie aanvaard dat zich in individuele gevallen zeer uitzonderlijke omstandigheden kunnen voordoen waarin het belang van de waarheidsvinding moet prevaleren boven het verschoningsrecht. Dat is bijvoorbeeld het geval wanneer de verschoningsgerechtigde wordt verdacht van een ernstig strafbaar feit (HR 30 oktober 2007, LJN BA5612, NJ 2008, 115, en HR 14 juni 2005, LJN AT4418, NJ 2005, 353)

5.3

Doorzoeking bij geheimhouder

De te plannen doorzoeking zal besproken moeten worden met de rechter-commissaris teneinde -zo nodig- afspraken te maken over de inrichting van de doorzoeking en de verschillende taken en verantwoordelijkheden van de officier van justitie en de rechter-commissaris.

Het is aanbevelenswaardig bij het maken van deze afspraken aandacht te schenken aan een tweetal vraagpunten die verband houden met het zo snel en efficiënt mogelijk uitvoeren van een doorzoeking:

1. Hoe kan bereikt worden dat een doorzoeking zo snel mogelijk wordt afgerond en dat tevens wordt voorkomen dat irrelevante cliëntendossiers en geheimhouderinformatie worden meegenomen?
2. Hoe kan worden bereikt dat onverhoopt toch meegenomen irrelevante cliëntendossiers en geheimhouderinformatie zo weinig mogelijk schade en hinder opleveren in het vervolg van het onderzoek?

Ad 1.

Alvorens een aanvang te maken met activiteiten in het kader van de doorzoeking zal betrokkene gevraagd worden, aan de hand van een concrete omschrijving van het verlangde bewijsmateriaal, de relevante fysieke documenten en digitale bestanden aan de officier van justitie of de rechter-commissaris vrijwillig af te geven.

Nadat bij de aanvang van de doorzoeking zicht is verkregen op de plaats waar zich de voor het onderzoek relevante documenten en bestanden bevinden, kunnen door de officier van justitie of de rechter-commissaris met betrokkene uitvoeringsafspraken worden gemaakt.

⁴ Passage uit Aanwijzing vorderen gegevens derdengeldenrekening notaris (2013A005)

Op aanwijzing van betrokkene kan bijvoorbeeld worden getracht om tot een afsplitsing te komen van dossiers of digitale mappen die irrelevante cliëntendossiers dan wel geheimhouder-informatie bevatten. Een door betrokkene opgestelde lijst met zoektermen zou op dit punt bijvoorbeeld nuttig kunnen zijn voor het uitfilteren van geheimhouderinformatie. Na een kritische toets zullen de afgesplitste dossiers of digitale mappen buiten de beslaglegging of vastlegging kunnen blijven.

Indien deze wijze van doorzoeken teveel tijd in beslag zou nemen, kan er niettemin voor worden gekozen om ruimhartiger bestanden en documenten in beslag te nemen dan wel vast te leggen.

De zoekploeg voor de te doorzoeken locatie zal geïnstrueerd moeten worden dat bij het eventueel aantreffen van vermoedelijke geheimhouderinformatie slechts een zeer oppervlakkige beschouwing wordt uitgevoerd. Er wordt gekeken naar dingen als briefhoofd, onderwerp brief en ondertekening e.d. Zodra het duidelijk is dat het een vermoedelijke geheimhouderdocument of –bestand betreft, wordt er niet verder kennis genomen van de inhoud van het betreffende document of bestand.

Ad 2.

Indien een doorzoeking resulteert in een grote hoeveelheid bestanden en documenten, die mogelijk irrelevante cliëntendossiers of geheimhouderinformatie behelzen, zullen met betrokkene uitvoeringsafspraken gemaakt moeten worden alvorens verder gerechercheerd kan worden op basis van die bestanden en documenten.

Met betrokkene kan bijvoorbeeld de afspraak worden gemaakt dat binnen een korte termijn (bijvoorbeeld één week om teveel vertraging te voorkomen) aan het opsporingsteam een overzicht wordt aangeleverd van dossiers of mappen die geretourneerd zouden moeten worden, omdat ze voor het onderzoek irrelevante cliëntendossiers of geheimhouderinformatie bevatten.

Na overleg met de officier van justitie dan wel de rechter-commissaris kunnen deze dossiers of mappen vervolgens -na een kritische toets- zo spoedig mogelijk worden geretourneerd. Verder kan betrokkene bijvoorbeeld ook een lijst met zoektermen aanleveren (binnen diezelfde termijn) waarmee geheimhouderinformatie kan worden herkend. De medewerker geheimhouders kan vervolgens de aangeduide dossiers en mappen –mede aan de hand van de aangeleverde lijst met zoektermen- kritisch toetsen en eventueel na overleg met de officier van justitie of de rechter-commissaris doen retourneren dan wel voor het opsporingsteam niet zichtbaar en bruikbaar te maken.

Van de beschreven wijze van afwikkeling wordt proces-verbaal opgemaakt door het opsporingsteam.

De overgebleven documenten en bestanden worden vervolgens zo spoedig mogelijk door de officier van justitie dan wel de rechter-commissaris vrijgegeven en ter beschikking gesteld aan het opsporingsteam.

Uiteraard zal bij het maken van uitvoeringsafspraken met betrokkene rekening gehouden moeten worden met de strafvorderlijke belangen, waaronder bijvoorbeeld ook de eventueel te nemen vrijheidsbenemende maatregelen. Dit kan ertoe leiden dat er gerechercheerd wordt in fysieke documenten en digitale bestanden, voordat de uitvoeringsafspraken met betrokkene volledig zijn afgewikkeld.

Het gestelde in paragraaf 5.3. is zoveel mogelijk analoog van toepassing bij een doorzoeking op een locatie waarvan kan worden verwacht dat daar vermoedelijke geheimhouderinformatie aanwezig zal zijn (hierbij kan men denken aan een accountantskantoor, fiscaal adviseur etc.)

5.4

Verzoeken vernietiging, teruggave en/of melding van fysieke documenten met vermoedelijke geheimhouderinformatie en/of digitale bestanden met vermoedelijke geheimhouderinformatie

Indien betrokkenen of geheimhouders veelvuldig verzoeken indienen tot vernietiging of teruggave van fysieke documenten met vermoedelijke geheimhouderinformatie en/of van digitale bestanden die vermoedelijke geheimhouderinformatie bevatten of meldingen doen van de vermoedelijke aanwezigheid van die documenten en/of bestanden in de inbeslaggenomen voorwerpen en/of in de inbeslaggenomen of (op basis van een vordering) verstrekte digitale gegevensdrager(s) zal beoordeeld moeten worden of het voldoen aan die verzoeken of het reageren op die meldingen al dan niet een onevenredige tijdbesteding van het opsporingsteam vergen.

Indien sprake is van een mogelijk onevenredige tijdsbesteding van het opsporingsteam neemt de medewerker geheimhouders contact op met de officier van justitie. De officier van justitie kan besluiten dat het zoeken naar fysieke documenten met vermoedelijke geheimhouderinformatie en/of digitale bestanden met vermoedelijke geheimhouderinformatie achterwege kan blijven.